

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Pásztor Mihály*
Cím: *A konjunktúra alkonya*

Forrás: *Világ*

Bm

1924. 9. 7.

(Köt. v. füz.) (O.....)

Osztályozás

Tárgy *387.6*

Hely

Idő *"1924"*

Személy

A konjunktúra alkonya

A tőzsde nem halt meg, csak aluszik — vigasztalják magukat azok, akik sehogysen akarnak helyenyugodni abba a gondolatba, hogy a konjunktúra csakugyan véget ért. Kisebb-nagyobb intermittálással három és fél esztendeig élt fél Budapest és a fél ország a tőzsdéből. Azok pedig, akik arra rendezkedtek be, hogy jövedelmeiket tőzsdén erejükkel gyarapítsák: nem tudnak bele-törődni az új helyzetbe.

Hogy kezdődött?

1920 őszén kezdődött a tőzsdeláz és csak az idén csillapodott le, amikor kiderült, hogy a börze mezején több fű már ugysem igen nő. A tőzsdeláz akkor kapott erőre, akkor kezdett elhatalmasodni Budapesten, amikor a korona katasztrófája már kikerülhetetlennek látszott. Nap-tanap után visszafojtott lélekzettel lestük a zürichi devizakurzust: esik-e vagy emelkedik? És a korona kurzusa egyre esett. 1920 augusztus másodikán még három svájci frankot és negyven centime-ot ért Zürichben száz magyar korona. Augusztus 31-én pedig, — aznap, amikor a nemzetgyűlés megszavazta a botbüntetést —, a magyar koronát már 2.45-ön jegyezték Zürichben. A zuhanás megindult, és a zuhanásban nem volt megállás. Szeptember 26-án — két nappal azután, hogy a nemzetgyűlés megszavazta a numerus clausust —, száz magyar koronáért már csak két svájci frankot adtak Zürichben. 1920 októberében pedig megindult a hausse a pesti tőzsdén, és mennél jobban romlott a magyar korona, annál viharosabban verték fel az árfolyamokat a pesti börzén. November nyolcadikán — amikor a nemzetgyűlés az éjjeli zavargások és a felelőtlen elemek dolgát kezdte tárgyalni, és amikor a rendőrség elfoglalta a Britannia szállodát —, a magyar korona egészen 1.15-ig csúszott le, hogy aztán december hetedikén a kormányválság hírére ismét 1.32-re kúszon föl.

Pénzünk katasztrófáját a tőzsdén egyre viharosabb hausse-ok kísérték. Az emberek menekültek a papirkoronától, és részvényt vásároltak, hogy megmentsék készpénz-vagyonukat. Eleinte csak ez volt a cél. „Menteni, amit lehet” — ez volt a jelszó. Később aztán a lakosság egyre nagyobb, hatalmasabb rétege tanulta el, hogy a tőzsdén nyerni is lehet. Megindult tehát a kampány a nyereségért, a jólétért és mindenért, amit a tőzsdenyereségből megvásárolhat az ember. Tombolt, tobzódott a játék. Egy sereg szegény ember megtollasodott, és egyre többen, és többen jelentkeztek, akik szintén ki akarták használni a konjunktúrát. Egyre sokasodott azoknak a száma, akik egyszerre, egy nap alatt akartak kárpótlást szerezni hosszú évek meddő küzdelmeiért és szenvedéseikért. A spekuláció-láz futótűzként hatalmasodott el Budapesten. A nyerni, a meggazdagodni vágyók türelmetlen serege, mint a sakálók, úgy rohantak rá a konjunktúrára. A haldokló koronából akarták kipozni, kisajtolni a gazdagságot, a vagyont és ami a vagyonnal együtt jár, a pompát, a jólétet, a boldogságot, és a boldogulást. A jövőért, a jobb jövőért harcoltak a kis és nagyjátékosok.

Ugy látszik, hogy soha annyi pénz nem volt Budapesten, mint akkor és soha olyan jól nem éltek az emberek, és soha annyit nem mulattak. Egymásután nyíltak meg az új bárók; a mulatásnak, a pazarlásnak, a pénzzsórás lehetőségnek új hajlékai. Az üzleti élelmesség rendkívül öleltesnek és találékonynak mutatkozott a költsékesi alkalmak kieszelésében. A színházak, és szórakozóhelyek zsúfolásig megteltek, se szeri, se száma a drága szőrmének, a drága ruhának, és a drága nők már nem voltak drágák. A cigány húzta, a pezsgő durrogott, a klubokban nagyban ment a játék. Budapest arca kis időre kedves és jókedvű lett; lassacskán megtanult mosolyogni. Csak a korona haldoklott; de ki törődött akkor a

koronával? Csak Hegedüs Lóránt arca volt komor. Az új pénzügyminiszter egyre nagyobb aggodalommal figyelte a magyar korona zürichi kurzusát.

Hausse és baisse

Egy napon aztán, 1921 farsang utolsó napjaiban, egyszerre elhalkult a zene, az arcokon megfagyott a mosoly: Zürichben javulni kezdett a korona. És akik a korona haldoklásán megtollasodtak, tönkrementek azon, hogy a beteg korona lábadozni kezd. A láthatáron megjelent a baisse. És amilyen élnappal emelkedtek a kurzusok néhány hónappal azelőtt a pesti tőzsdén, olyan tempóban rombolta le a baisse az árfolyamokat, mikor javulni kezdett a korona Zürichben. A bárók és a mulatók publikuma riálni kezdett. A publikum panaszkodott, hogy nincs pénze. A bankdirektorok egyre erősebben kezdték szidni Hegedüs Lórántot. Aztán jött az olcsósági hullám. Hogy azután mi történt?! Olyan az egész, mint valami furcsa, zavaros álom. Egy nap megbukott Hegedüs Lóránt. A bársonyszékbe Kállay Tibor ült, a magyar korona kurzusa pedig Zürichben ismét csúszott lejjebb és lejjebb. 1921 végén a koronaromlás hatásaként volt néhány jó napja a tőzsdének, a konjunktúra azonban csak 1922 nyarán éledt föl ismét. 1923 januárjában azonban megint ellanyhult a tendencia és csak június elején kapott ismét erőre, hogy aztán soha nem látott régiókba verje föl a kurzusokat. A múlt év őszén az októberi hatalmas kontremintörések egyszerre csak új-ját vágták a kurzusok karrierjének. Attól fogva esnek, egyre esnek az árfolyamok. Az idén márciusban ugyan volt még néhány jó napja a pesti tőzsdének. Ez akkor volt, amikor a dollárt egészen 120.000 koronáig verte föl a spekuláció, és a dollárkurzus után igazodtak a papírárfolyamok is. A dollárkurzus pünkösdi királysága azonban csak néhány napig tartott.

és a dollárárfolyam elgyöngülése olyan fekete napot idézett elő a pesti tőzsdén, amilyennek kevés társa van a pesti börze történetében. Azóta a lanyhaság és az üzlettelenség szinte stabilizálódott a pesti tőzsdén, és egyik lanyha és szomorú nap a másikat követi. Ugy látszik, hogy most már a régi, hausse-os idők egyhamar nem is térnek vissza. Vége a konjunktúrának.

Most tehát, hogy véget ért a konjunktúra, érdemes egy kis mérleget csinálni, és nem árt megállapítani, hogy tulajdonképpen mekkora lehet a hetenként piacra dobott értékpapírok pénzértéke. Mekkora az a summa, amelyet a tőzsde hetenként megforgat?! A Giroleszámlások alapján hozzávetőlegesen kiszámíthatjuk ezt a summát. Ezek a számok nagyon érdekesek és sokatmondók. Kiderül, hogy 1923-ban a tőzsde legnagyobb forgalma nem a legnagyobb hausse-okat követő kasszanapok hónapjában, augusztusban és szeptemberben volt, hanem a nagy kontremintöréseket követő kasszanapok hónapjában: októberben és főként decemberben, amikor már mindenki menekülni igyekezett az angazsmánjaitól. Ezt a forgalmat erősen növelték a kontremintörések nagyarányú biankó-eladásai. 1923 januárjában átlagosan még csak 45 milliárd papírkoronát ért az a sok részvény, amelyet a spekuláció hetenként a piacra dobott. Júliusban már 127, szeptemberben 429, októberben 448, novemberben 412 és decemberben 508 milliárdot tett ki egyik kasszanaptól a másik kasszanapig az eladott részvények pénzértéke.

Kasszanaptól — kasszanapig

Mármost nem érdekesség nélkül való az a kérdés sem, hogy a tőzsdére került papírok értéke hanyadrésze az államjegyforgalomnak? Érdekes kérdés, hogy a tőzsdéjáték mekkora százalékát abszorbeálta az államjegyforgalomnak? Erről beszél a következő kimutatás:

	Allam- jegyforgalom millió papirkoronában	A tőzsdén eladott papirok kiszámított értéke kasszanapon- kint millió K-ákban	Hány %-a az állam- jegy-állománynak a tőzsdén eladott papirok értéke
1923 január	73.716	45.502	60.5
„ február	75.135	37.502	49.9
„ március	82.205	83.943	102.1
„ április	100.101	41.510	41.4
„ május	119.285	47.787	40
„ június	154.996	78.488	50.6
„ július	226.284	127.494	56.3
„ augusztus	399.486	200.532	50.2
„ szept.	588.809	429.195	72.8
„ október	744.925	448.879	60.2
„ november	853.988	412.265	48.2
„ december	931.337	508.810	54.6

Frappánsak és szenzációsak ezek a számok, amelyek azt igazolják, hogy a tőzsdén eladott

papirok heti értéke körülbelül a felét teszi ki az államjegyforgalomnak. Ez azt jelentené, hogy a tőzsdejáték az államjegyforgalom felerészét vonta el a múlt évben a produktív termeléstől és az élettől. Ezek az érdekes számok azonban ne ijesszenek meg senkit, a dolog ugyanis úgy áll, hogy a Giró a piacra került részvények átvételéhez szükséges tőkétet kompenzáció útján körülbelül az ötödére csökkenti. Hogy példával illusztráljuk a mondottakat: 1923 januárban hetenkint átlag 45.5 milliárd koronát érő részvényt adtak és vettek a pesti tőzsdén és ehhez a forgalomhoz a Giró leszámolási kimutatása szerint körülbelül csak 9.3 milliárd készpénz kellett. 1923 decemberében már 508.8 milliárd korona volt a heti forgalom. Ezt a forgalmat 101.7 milliárddal bonyolította le a Giró. Úgy értjük meg a dolgot, hogy tudvalevően a Giró-és Pénztáregylet likvidálja a tőzsdén előfordult kötésekét. Az ügynök, aki értékpapírt adott el, a papirokat a Girónak szállítja be; és a Giró adja át a részvényeket a vevőnek a megállapított vételár lefizetése ellenében. Mivel azonban ugyanaz, aki papírt adott el, rendszerint nemcsak mint eladó, hanem mint vevő is szerepel, mert az ügynök nemcsak eladási, hanem vételi megbízásokat is effektuál, ezek a vételek és eladások aztán amint a Giró könyvelésében összefolynak: kompenzálódnak. Többé kevésbé kiegyenlítik egymást a követelések a tartozásokkal. Végeredményben a nagy forgalom egy saldóvá zsugorodik össze a Giró elmés adminisztrációjában, úgy, hogy a Girónak a hatalmas tőzsdei forgalmak likvidálásához csak ötödrésznányi készpénzre van szüksége, mint amennyit a piacra került papirok árfolyam szerinti értéke a valóságban kitez.

Pásztor Mihály.